

FLORENCE NIGHTINGALE*

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ

Υπό

ΜΑΡΙΑΣ Μ. ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΗ

Παντοῦ παρακολουθεῖ τὰς Ἀδελφάς πού ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν Σχολὴν τῆς, ὅπουδὴποτε καὶ ἂν τοποθετοῦνται. "Ὅταν ἔρχονται μὲ ἄδειαν εἰς τὸ Λονδίνον, τὰς φιλοξενεῖ, τοὺς στέλλει δῶρα, βιβλία κατὰ προτίμησιν—διδασκτικά, ἱστορικά, φιλολογικά. Συνεχῶς τοὺς γράφει: «Εἰς ὅτιδὴποτε ἤμπορῶ νὰ σᾶς φανῶ κάπως χρήσιμος, νὰ ζεῦρετε ὅτι εἶμαι πάντοτε εἰς τὴν διάθεσίν σας.» Ὑπάρχει σωρεία, ἑκατοντάδες ἐπιστολῶν τῆς, γεμάτες ἀπὸ καλὰ λόγια ἐνθαρρυντικά καὶ παρηγορητικά, εἴτε πρὸς Προϊσταμένην Ἀδελφὴν διότι τὴν ἐγκαταλείπει ἢ βοηθός τῆς, τὸ δεξιὸν χέρι, διὰ ν' ἀναλάβῃ ἄλλην ἐργασίαν, εἴτε πρὸς Ἀδελφὴν ἢ ὅποια εὐρίσκεται πρὸ χρώδους πρωτογόνου καταστάσεως Νοσοκομείου καὶ ἔχει νὰ τὸ διοργανώσῃ, εἴτε πάλιν πρὸς Προϊσταμένην ἢ ὅποια εὐρίσκεται εἰς διάστασιν μὲ τὴν Ἐφορευτικὴν Ἐπιτροπὴν, κτλ., καὶ πάντοτε τὰ γράμματα τῆς τονῶνουν παροδικὰς λιποψυχίας.

Ἐποθοῦσε νὰ στέκεται ἡ γυναῖκα πολὺ ὑψηλά, καὶ δι' αὐτὸ, ὅταν μίᾳ Ἀδελφῇ ἔφευγε ἀπὸ κοντὰ τῆς διὰ ν' ἀναλάβῃ ἀνεξάρτητον ὑπηρεσίαν, πάντοτε τῆς ἔλεγε μὲ ὕφος πού ἐζητοῦσε νὰ εἰσχωρήσῃ βαθιὰ εἰς τὴν ψυχὴν τῆς: «Θυμῆσου πάντοτε ὅτι, παντοῦ ὅπου καὶ νὰ εὐρίσκεσαι, ὁ κόσμος θὰ παρακολουθῇ καὶ θὰ λεπτολογῇ ὅ,τι κάμνεις, ὄχι μόνον ὡς νοσοκόμος, ἀλλὰ καὶ ὡς γυναῖκα. Προσπάθησε κάθε σου λέξις, κάθε σου πράξις νὰ εἶναι εἰς τὸ ὕφος τῆς ἀποστολῆς σου, εἰς τὸ ὕφος τῆς γυναικειᾶς σου μορφῆς.»

Βλέπει τὴν ἀνάγκην νὰ καθορισθοῦν ἐπακριβῶς ὠρισμένα προβλήματα πού παρουσιάζονται, καὶ συντάσσει Κώδικα διὰ τὰς Ἀδελφάς, ὅπου διαγράφονται ὅλα τὰ τεχνικὰ καὶ ἠθικὰ καθήκοντά των. Τὰ λόγια

τῆς ἡχοῦν σὰν δογματικά: «Ἡ νοσηλεία, λέγει, εἶναι ἔργον εἰς τὸ ὅποιον, ὅταν δὲν κάμωμεν προόδους κάθε χρόνον, κάθε μῆνα, κάθε ἡμέραν, ὠρισμένως ὅπισθυδροῦμεν. Καὶ κατὰ μέγα μέρος ἡ πρόοδος συμβαδίζει μὲ τὴν πείραν πού ἀποκτοῦμε, καὶ τὴν θέλησιν μας νὰ τελειοποιηθοῦμε. "Ἄν σήμερα ἀκόμη ἤμποροῦσα νὰ ἐπανακτῆσω δυνάμεις, ἔλεγε, θὰ ξανάρχιζα ἐξ ἀρχῆς. Θὰ ἐπήγαινα εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ, θὰ ἐπιθέμην ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Προϊσταμένης, θὰ μὲ εὕρισκε δὲ τὴν προθυμοτέραν καὶ μᾶλλον εὐπειθῆ τῶν μαθητριῶν, καὶ εἶμαι βεβαία ὅτι θὰ ἐδιδασκόμεν κάθε μέρα περισσότερα καὶ καλύτερα, ἀκριβῶς λόγῳ τῆς πείρας πού ἔχω ἀποκτήσει, καὶ θὰ ἐζήτουν νὰ πλουτίσω τὰς γνώσεις μου μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς μου.» (Τὸ πρότυπον τῆς Ἀδελφῆς, ἔλεγε, εἶναι ἐκείνη πού συγκεντρώνει τρία βασικά στοιχεῖα: χαρίσματα φυσικά, προσόντα τεχνικὰ καὶ ἠθικὰ.)

Πρόδρομος τῆς ἰδέας τῆς συστηματοποιήσεως τῆς προληπτικῆς ὑγιεινῆς, ἡ Florence Nightingale ἔλεγε ὅτι ἡ προφύλαξις τῆς ζωῆς τῶν ἀτόμων ἀπὸ ἀσθενείας πού ἤμποροῦν νὰ προληφθοῦν εἶναι ὑποχρέωσις τοῦ Κράτους ὅσον καὶ ἡ προστασία τῆς ζωῆς τῶν πολιτῶν ἀπὸ κακούργους, ἂν μὴ μεγαλύτερα. Ἐθεώρει τὰ νοσοκομεία ἕνα ἀναγκαῖον κακόν, ἀλλὰ τὸ κλειδί διὰ τὴν περιφρούρησιν τῆς δημοσίας ὑγείας τὸ ἀνεζήτησε μέσα εἰς τὰ λαϊκὰ σπίτια. Ἐλεγε, σύμφωνα μὲ τὴν σημερινὴν ἀντίληψιν, ὅτι ὅταν εἰς ὠρισμένην συνοικίαν παρουσιάζεται μεγάλη θνησιμότης, εἰς τὰ παιδιὰ π.χ., βέβαια ἡ θεραπεία τοῦ κακοῦ δὲν συνίσταται εἰς τὴν ἴδρυσιν πολλῶν νοσοκομείων διὰ παιδιὰ, ἀλλὰ εἰς τὴν διάδοσιν τῶν κανόνων τῆς ὑγιεινῆς. «Πρέπει, ἔλεγε, νὰ φροντίζωμεν πρῶτα τοὺς ὑγιεῖς καὶ κατόπιν τοὺς ἀσθενεῖς (ὅπως σή-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος.

μερον προτάσσομεν τὴν προληπτικὴν ὑγιεινὴν εἰς τὴν θεραπευτικὴν ἰατρικὴν), νὰ ἀποδίδωμεν, δηλαδή, μερίστην σημασίαν εἰς τὴν ὑγιεινὴν τοῦ σπιτιοῦ, τὸν ἀερισμὸν, τὴν θέρμανσιν, τὸ φῶς, τὴν καθαριότητα.» Ἀπαριθμεῖ μέτρα πού πρέπει νὰ λαμβάνωνται εἰς τὰ σπίτια, εἰς τὰ σχολεῖα καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἐργοστάσια καὶ βιομηχανικὰ κέντρα.

Ἀπὸ τὸ 1866 ἡ Florence Nightingale καταστρώνει σχέδιον ἐργασίας δι' Ἐπισκεπτρίας καὶ κατὰ Περιφερείας Ἀδελφάς, καὶ διοργανώνει τὴν ὑπηρεσίαν αὐτὴν εἰς τὸ πατρικὸν τῆς κτῆμα. Εὐρίσκονται εἰς τὰ χαρτιά της δελτία εἰς τὰ ὁποῖα ἀναγράφονται ἐν εἵδει στατιστικῶν ἢ κατ' οἰκογενείας παρασθεθεῖσα ὑπ' αὐτῆς καὶ ἰατρικὴ περίθαλψις καὶ συνδρομὴ εἰς εἶδη. «Πῶς εἶναι δυνατόν, ἔλεγε, νὰ φαντασθῆ κανεὶς ἐπιβλεψὶν ὄρων ὑγιεινῆς εἰς τὰ σπίτια χωρὶς τὴν γυναῖκα; Αἱ γυναῖκες εἶναι ἀπαραίτητοι, διὰ νὰ κηρύττουν παντοῦ τὸ Ἑὐαγγέλιον τῆς Ὑγείας.»

Τὸ 1887, χάρις εἰς δωρεὰν τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας, ἡ Florence Nightingale βλέπει πραγματοποιούμενον καὶ ἄλλο ὄνειρόν της, τὴν ἴδρυσιν ἐστίας πρὸς κατοικίαν τῶν κατὰ περιφερείας Ἀδελφῶν, δηλαδή Ἀδελφῶν προωρισμένων νὰ νοσηλεύουν τοὺς πτωχοὺς εἰς τὰ σπίτια των. Μαθήματα καὶ διαλέξεις γίνονται πρὸς μόρφωσιν τῶν Ἀδελφῶν αὐτῶν. Ἡ διδασκαλία γίνεται καὶ θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ, διότι ὁ ἰατρός πηγαίνει μετὰ τὰς μαθητρίδας εἰς τὰ χωριά, τὰς παρουσιάζει εἰς τοὺς πρῶχοντας τοῦ χωριοῦ καὶ ὑποδεικνύει ὠρισμένας περιπτώσεις ὅπου συμβουλαὶ καὶ ὁδηγίαι πού δίδονται μετὰ καλὸν καὶ φιλικὸν τρόπον ἢ μποροῦν νὰ εἶναι πολῦτιμοι εἰς τοὺς χωρικούς. Κατόπιν ἐπιτυχῶν ἐξετάσεων καὶ ὠρισμένης περιόδου πρακτικῆς δοκιμασίας εἰς τὸ ἔργον, αἱ Ἀδελφαὶ λαμβάνουν πτυχίον εἰδικόν, καὶ διορίζονται ἀπὸ τὸ Κράτος διὰ νὰ ἐπισκέπτονται κατ' οἶκον καὶ νὰ διαδίδουν τοὺς ὄρους ὑγιεινῆς.

Μέσα εἰς τὸν ὄγκον τῆς ἐργασίας τὸν ὁποῖον διεξήγαγεν ἡ Florence Nightingale, ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει τὸ ἔργον τῆς ὑπὲρ διοργανώσεως τῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρε-

σιῶν τῶν Ἰνδιῶν, τόσον τῶν ἐκεῖ ἀγγλικῶν στρατευμάτων ὅσον καὶ τοῦ Ἰθαγενοῦς πληθυσμοῦ. Εἶναι εἰς διαρκῆ ἀλληλογραφίαν μετὰ τὸ ἀρμόδιον Ὑπουργεῖον καὶ μετὰ τοὺς ἐκάστοτε ἐκεῖ Ἀντιβασιλεῖς, οἱ ὁποῖοι ποτὲ δὲν παραλείπουν νὰ τὴν ἐπισκέπτωνται παρὰ τὴν κλίνην της διὰ νὰ τὴν συμβουλεύωνται ὁσάκις ἔρχονται ἐπ' ἀδεία εἰς τὸ Λονδίνον. Οἱ ἄνδρες τοῦ Στρατεύματος ἐκεῖ ἔλεγαν ὅτι ἤξευραν πάντοτε ὁσάκις ὁ Ἀντιβασιλεὺς ἐλάμβανεν ἐπιστολὴν της, διότι ἦτο πάντοτε προμήνυμα εὐεργετικῶν, κοινωφελῶν ὑγειονομικῶν μεταρρυθμίσεων. Παρέχει ὕλην διὰ καταλλήλους διαλέξεις ἐντὸς τῆς Ἀγγλίας, διὰ νὰ διεγείρουν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ διὰ τοὺς πάσχοντας ἐκεῖ πληθυσμούς, ἐτοιμάζει πίνακας οἱ ὁποῖοι ὑποδεικνύουν τὰ κυριώτερα ἔργα τὰ ὁποῖα ὀφείλουν νὰ γίνον. Γράφει εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ ἀναφέρουσα περιφερείας τὰς ὁποίας ὁ λοιμὸς δὲν ἔχει θίξει χάρις εἰς γενόμενα ὑδραυλικὰ ἔργα, καὶ ἄλλας αἱ ὁποῖαι, χάρις εἰς ὅμοια ἔργα, θὰ ἠδύναντο νὰ σωθῶν ἀπὸ τοιαύτης καταστροφῆς. Παρουσιάζει συγκριτικούς πίνακας ἐμφαινόντας, ἀπὸ οικονομικῆς ἀπόψεως, τὸ σκόπιμον τῶν προληπτικῶν ἔργων καὶ ἐπιμένει ἐπὶ τῆς ἀνάγκης γενικεύσεως τῆς ἐκεῖ ἐκπαιδεύσεως. Ἐπιστᾷ τὴν προσοχὴν τῶν ἀρμοδίων ἐπὶ τῆς πιέσεως τὴν ὁποῖαν ἀσκοῦν οἱ διάφοροι τοκογλύφοι ἐπὶ τοῦ ἀμορφώτου λαοῦ, καί, ἐν γένει, δι' ὅλων τῶν μέσων ζητεῖ, ἀπὸ ἀνθρωπιστικῆς ἀπόψεως, νὰ βελτιώσῃ τὰς συνθήκας τοῦ βίου του.

Ἡ Florence Nightingale δὲν εἶναι ξένη καὶ πρὸς τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Εἶναι βέβαια γνωστὸν ὅτι ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς ἰδρύθη ἐν Γενεύῃ τὸ 1864, τῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ ταῖς ἐνεργείαις ἰατροῦ Ἐλβετοῦ, τοῦ Henri Dunant. Εἰς ἐπίσημον λόγον ἐκφωνηθέντα ὑπὸ τοῦ ἰδίου τὸ 1872, ὁ Henri Dunant εἶπε: «Καίτοι θεωροῦμαι ὡς ἰδρυτὴς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ ὁ δημιουργὸς τῆς Συμβάσεως τῆς Γενεύης, ἐν τούτοις εἰς Ἀγγλίδα γυναῖκα ὀφείλεται ἡ δόξα τῆς Συμβάσεως αὐτῆς. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μετὰ ἐνέπνευσε νὰ ὑπάγω εἰς τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1859, ἐξ ἧς ἐκ-

στρατείας απέρρευσεν ἡ σκέψις τῆς ἀνάγκης ἰδρύσεως τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ἦτο τὸ ἔργον τῆς Florence Nightingale κατὰ τὴν ἐστρατείαν τῆς Κριμαίας.»

Φθάνομεν πλέον εἰς τὸ τέρμα τῆς μακροῦς ζωῆς τῆς μεγάλης γυναικὸς ποῦ ἐνσαρκώνει τὰ ὠραία αὐτὰ ἰδανικά. Ἔχει χάσει ὅλους τοὺς στενωτέρους φίλους καὶ συνεργάτας της, καὶ ἀπὸ τὸ 1902 ἡ ὄρασίς της ἔχει ἐξασθενήσει καὶ δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ χειρίζεται τὸν πιστόν της σύντροφον, τὴν πένναν της. Ἐκείνη ἡ ὁποία τόσον βαθιὰ εἶχεν αἰσθανθῆ πόσον εὐεργετικὴ ἀνακούφισις εἶναι ἡ καλὴ νοσηλεία εἰς τὸν πάσχοντα, ὑποχρεοῦται νὰ προσλάβῃ ἡ ἰδίᾳ μίαν νοσοκόμον, καὶ πολὺ δύσκολα ὑποκύπτει εἰς τὴν ἀνάγκην αὐτήν. Δέχεται ἀκόμη τὰς ἀγαπημένας της Προϊσταμένας καὶ Ἀδελφάς, καὶ λέγει ὅτι μόνον ἡ συντροφία αὐτῆ τῆς δίδει ἀκόμη κάποιαν δύναμιν διὰ τὴν ζωὴν. Ἐνδείξεις θαυμασμοῦ συρρέουν πάντοτε πανταχόθεν, καὶ τὸ 1907, εἰς τὸ Διεθνὲς Συνέδριον τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ εἰς Λονδῖνον, τὸ ὄνομα τῆς Florence Nightingale ἀναφέρεται ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους ὄλων τῶν κρατῶν, καὶ συντάσσεται τὸ ἐξῆς ψήφισμα: «Τὸ μεγάλο ὄνομα τῆς Florence Nightingale, τῆς ὁποίας αἱ ὑπηρεσίαι πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ὄλην οὐδέποτε θὰ λησμονηθοῦν, ἐπιβάλλει εἰς τὸ Διεθνὲς Συνέδριον τῶν Συλλόγων τῶν Ἐρυθρῶν Σταυρῶν τὸ εὐγενὲς καθῆκον ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν μεγάλην ἀξίαν της, καὶ νὰ τῆς ἐκφράσῃ τὸν μεγάλον θαυμασμόν καὶ σεβασμόν του.»

Αἱ διανοητικαὶ της δυνάμεις εἶχον τόσον πολὺ ἐξασθενήσει, ὥστε σχεδὸν δὲν ἀντηχεῖ μέχρις αὐτῆς ὁ θόρυβος ὄλων αὐτῶν τῶν ἐκδηλώσεων. Τὸ τέλος ἐπέρχεται ἤρμενον. Τὴν 13ην Αὐγούστου 1910, περὶ τὴν μεσημβρίαν, ἀποκοιμᾶται ἡσυχῶς.

Εἶχε ζήσει ἐνενηντα ὄλα ἔτη.

Τὸ ὑπέροχον τῆς φύσεως τῆς Florence Nightingale καὶ τὸ μυστήριον πῶς κατῴρωσε νὰ φέρῃ εἰς πέρας τοιοῦτον τεράστιον ὄγκον ἐργασίας, βέβαια πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ εἰς τὸν συνδυασμὸν ἀρετῶν καὶ χαρισμάτων ποῦ διακρίνομεν εἰς αὐτὴν καὶ ποῦ δὲν ἀνευρίσκονται συχνὰ εἰς ἕν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Δὲν τὴν ἐκυβερνοῦσε τὸ αἰσθημα, ἐν τούτοις ἠσθάνετο ἀπεριόριστον πόνον καὶ συμπάθειαν πρὸς τοὺς πάσχοντας. Συνεδύαζεν εἰς σπάνιον βαθμὸν δύναμιν καὶ τρυφερότητα, θέλησιν καὶ ὑποταγήν, αὐτοπεποιθήσιν καὶ μετριοφροσύνην. Εἶχεν ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν Κριμαίαν κατάφορτος ἀπὸ τιμᾶς, ἀλλὰ συνάμα τὴν εἶχε κάμψει τὸ βάρος τῆς ἐκ βάρων κλονισμένης ὑγείας της. Ἐν τούτοις, ἀντὶ νὰ σκεφθῆ ν' ἀναπαυθῆ, ἐξέλεξε καὶ πάλιν σκληρὸν καὶ ἀκανθώδη δρόμον, μὲ μόνον της σκοπὸν τὴν μέχρι τελευταίας πνοῆς της προσπάθειαν νὰ πραγματοποιήσῃ ὑψιστα ἰδανικά πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς ἀνθρωπότητος.

Θὰ ἤθελα ἀκόμη νὰ σᾶς ἀναφέρω τὰ ἴδια τὰ λόγια τῆς Florence Nightingale, τὰ ὁποῖα, μαζὺ μὲ τὴν μεγάλην της μετριοφροσύνην, μᾶς δεικνύουν τὸν μογλὸν ποῦ ἠσθάνετο ὅτι τὴν ὠθοῦσε εἰς τὸ ἔργον της: «Ὅσα εἶδαν τὰ μάτια μου, λέγει, ἀπὸ πόνον, δυστυχίαν καὶ ἀσχήμιες τῆς ζωῆς—καὶ ὀλίγα μάτια, βέβαια, θὰ εἶδαν περισσότερα ἀπὸ τὰ ἰδικά μου—μαζὺ μὲ τὴν ἐξαιρετικὴν δύναμιν τὴν ὁποῖαν δίδει ὁ Θεὸς εἰς τὰ χέρια πολῶν κοινῶν θνητῶν, ὅπως εἶμαι ἐγώ, διὰ νὰ βοηθήσουν τὴν ἀνθρωπότητα ν' ἀνυψωθῆ ἐπάνω ἀπὸ τὶς δυστυχίες καὶ τὶς ἀσχήμιες αὐτές, αὐτὸ μὲ ἔκανε νὰ αἰσθάνωμαι μέσα μου δυνατὰ καὶ ἐπιτακτικὰ πάντοτε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι: Ἔργασία, Ἔργασία καὶ πάλιν Ἔργασία!»

Τ Ε Λ Ο Σ

